

Ukininkas

Prekė su prisijuntimu:

Prusose 75 k.
Lietuvoje-Maskolijoje 2 r. 50 k.
Anglijoje 3 šil. — Amerikoje 75 c.

Tautiškas žmonių laikraštis.

Išaina kas mėnesis vieną kartą.

Adresas:

Frl. M. Saunus, Rokaiten,
per Neukirch, Ostpreusscn.

Vardan tautos labo, tiesos ir laisvės!

Turiny. Jieškokim šviesos. Kratos 1900 metų. Žmogus Davatka ir Lietuvis. Berštinis. Žinios iš Lietuvos. Suv. gnb. Naumiestis. Berštinis. Naumiestis Andrius. Naumiestis. Zanavykas. Senapilė. Darčius. Šunskų parap. Kardas. Is Šunskų Šunskietis. Musų knygos. A. a. Juozas Baronaitis. N. Agentura „Varpo“ ir „Ukininko“ Londone.

Jieškokim šviesos!

Dėlko maskolių valdžia teip bijo, kad tarp žmonių platintų apšvietimas? Dėlko ji neduoda lietuviams spaudos, persekioja tuos, kurie platina tarp liaudies knygas ir lairaščius? — Dėlto, kad jos galybė remiasi ant musų tamsybės, o šviesa, besiplatinanti tarp liaudies, išrodo jai baisesnę, negu vokiečių armotos arba kynų šaudyklės. Kas piltų auksą į bedugnę valdžios kišenę, kad duotų savę pešti visokiems „čėnovninkams“ ir ponams, kas, tartum akla avis, eitų į kariumenę ir kur-nors Kynų žemėse lietuų kranją už „carą-batiušką“ — jeigu akys žmonių atsivertų ant visų neteisybių musų gyvenimo, jeigu visi suprastų savo ir valdžios padėjimą.

Laisvos tautos Vakarinio Europos ir Amerikos, kur apšietimo šaltiniu yra liaudies mokykla, stengiasi kuo daugiau turėti tokių mokyklų, idant kiekvienas galėtų ten gauti pradinį mokslą arba nors pramoktų skaityti ir rašyti prigimtoji kalboj. Mokėdamas skaityti, žmogus gal paskui pats apsišviesti, skaitydamas knygas ir laikraščius; o apsišvietęs ne tik mokės pats geriau verstis, bet, pamatęs priežastį savo vargų ir su kitais susitaręs, kovos už teisybę.

Pas mus Lietuvoje, po maskolių valdžia, yra ne teip. Musų mokyklos (dar ačiu Dievui nėra teip daug) skelbia ne mokslą, bet maskolystę, ne meilę tėvynės, bet maldas už carą; lietuviško žodžio, nė teisybės apie musų praeitį vaikas čia neišgirs, už tai-gi prasimokys maskoliškų dainiukų ir maldų, o apie savo tėvynę išgirs, kad tai nuo amžių — amžių buvęs maskoliškas kraštas. Ir kur-gi valdžia kitaip mokys vaikus, jeigu ji nori iš jų

padaryti rekrutus, kurie nė žodžio nepiktėlėję duotų sau skurą lupti.

Nerasi šviesos ir teisybės maskoliškoj liaudies mokykloj; ir nebus jos tenai, lyg kol tik mus valdys maskoliai. Reikia jos kitur jieškoti. Ją galima rasti lietuviškuose raštuose, kuriuos mums suteikia apšviestiesni broliai, išleiddami juos užsienij — Prusų Lietuvoj ir Amerikoje. Juos reikia slapto pirkti, ir skaityti, ir platinti, nes lietuviškos knygos, gaziotos atidengia akis, parodo musų vargus, valdžios skriaudas, pamokina, kaip reikia gyventi, kur laimės jieškoti, kaip kovoti su priešais. Nemažai jau lietuviškų knygų paleista į švietą; visų čia nesurašysi; mes paminėsime žemiau vardus ir turinį kelių knygelių kurios gali daug išaiškinti musų padėjimą po maskolių valdžia, parodyti, kaip reikia gintis nuo gudrių užmanymų valdžios ir ponu.

Kratos 1900 metų.

Kratos, kratos ir kratos! Mes tvirtai tikime, kad jos atneš kuomet gerus vaisius, bet vis-gi spaudžia širdį, kad perdaug žmonių pakliuva į priešų nasrus.

Suvalkų gub. siuto vienas Vonsiacki, o pas mus eina su juo lenktyn Pakruojos pristavas Kozello. Jis sumislyjo išgaudyti t. v. „specilistus“, kurie dabar siundą žmones ant žydų, o paskui eis prieš ponus ir pristavus. Jau senėi jis uodė pėdas, vieno, anot jo „specilisto“ Vladislavo Poželos, Steigvilių sodžiaus, Panevėžio pav., o šimet apie Petrines atsibaldė pas jį į namus krėst (žiur. kor.). Atvažiavęs sakėsi, kad jam iš augščiau liepta krata padaryti, net popierą išsitraukęs parodė. Iškrėtė — rado, sako, kokią tai laišką, šiokių-tokių užrašus, da pradžia kokio vertimo... Užteko ir tiek rasti.

Kozello jau atsižymėjo: tiesa, i kišenę nieko, neišmuko, bet pakilo akise valdžios!... Šanvaite po kratos Vladislavą areštavo, o neužilgo pradėjo griebtis ir už kitų, keno tik pavardes rado jo užrašuose. 17 rugpjūtį areštavo Mintaujoj mokintinį VIII klasią Vasiliaucką, 7 rugsėjį buvo kratos pas Montvilą, Avižonį ir Mickevycių (žiur. kor.). Pas juos nieko nerado, bet tyrinėt smagiai tyrinėjo. Negalėdami nieko išgaut, suvedė 13 rugsėjį akis į akį su Požela ir vėl tyrinėjo; bet ir tuomet nieko nepelnė. (Žr. „Uk.“ p. m.)

Sujudo-sukruto Mintaujoj kalbėti apie lietuvių: davatkos tuoj ėmė klegėt, kad jau daugybė suimtų už tai, kad jie nori karalių nužudyti, naują tikėjimą įvest, kunigėliai džiaugėsi, kad Dievas ant galo uždėjo savo ranką ant tų „bedievių“, o „raudonšniurkiai“ varė savo: padarė kratas pas du kurpiu: Lialį ir Elzbergą, bet nieko nerado; tiedu kurpiai, matot, taisydavo Poželai batus, o pavasarį buvo prisidėję prie lietuviško spektaklio Mintaujoj; krėtė da pas vokių Štelmacher'į, kur pernai Požela gyveno (žiur. kor.): Štelmacher'ukų ypač klausinėjo, ar neatsilankydavo kuomet pas Vladislavą Veineikis, Petrulis, Bieliakas... su kuo jis susirašinėdavo...

Kozello teip-gi nemiegojo. Jis šią vasarą apie Rozalimą suėmė su keliom lietuviškom knygutėm girtuokliū Seriaką, tarną dvarponio Janušauko (žiur. „Tėv. Sar.“ N. 8). Turbut jį nugirdė raudonsiuliai, ir prikalbėjo nurodyti ant kun. Kazlaucko, buk jis jam tas knygeles davęs. Šeriukas nurodė, šnipukams to tik ir reikėjo. Apie 10 liepos atuzė Kozello i Rozalimą pas kunigą Kazlaucką; kunigas neišleido i savo kambarį jo, nės neparodė jokio rašto iš augščiau. „Matyt bus pelno!“ mislyjo šnipas, ir ėmė jis duris laužt... Išlaužė ant galo, iškretė, bet... nieko nerado. Dantis grieždamas išėjo nuo kunigo, nė baltakės neparagavęs, o Kazlauckas už tokią kratą pasiskundė vyriausybei.

Ta pačią dieną pagalbininkai Kozellos krėtė pas ukininką Mainionį ir rado porą nekaltų knygelų, kalendorių, pas davatkas Balnionytę ir Tamoševyciukę, Meldynų sodžiuį pas ukininką Kasperavycių, bet nieko nerado... Štai jam i pagelbą atėjo girtuoklėlis Dzerkelis; jis papasakojo, kad Cecelija Staniulytė, Dučių sodžiaus, Linkavos parapijos skaito lietuviškas knygeles. Kozello tuoj nusiuntė pas ją savo pagalbininkus; iškretė ir rado knygeles: apie bitininkystę, „Lietuvos gospadinę“, da porą nekaltų. —

„Ne, aš geriau vėl už tų griebisiuosi!“ nusprendė Kozello. Jau senėi užuodęs kitą „specilistą“ studentą Višinską, tik neišdrįšęs vis jį kabinti. Čia tai jau ne Požela — čia „sekreorius litvomanų“. Pasisekė su anuo gal

pasiseks ir su šituo! 23 rugpjūtį atsibaldė jis pas Višinską, kuris gyvena pas dvarponį Jalo-viečą, Pašvintinio parapijoj. Ir kiek jis čia prakaito išliejo, kiek liežuivio nuplėšė, o pelnas — keli purai (karčiai) avižų ir baltakės dantims išplaut...

Prąėjo kiek laiko. 13 spalio vėl atuzia pas Višinską raudonsiuliai, bet jau ne Kozello, o viršininkas žandarų Vasiljev su savo tarnais ir pagalbininkas prokuroriaus Siecinski. Krėt buvo liepės liepojiškis Vonsiacki ir jei nors mažiausią daiktą rasę, areštuot ir nugabėt i Liepoją. Matot, tarp tos grupos lietuvių (fotografija), ką pas d-rą Veineikį rado, buvo ir Višinskas, tai aišku, anot Vasiaseckoi, kad jis litvomanas.

— Ar tamista pažįsti d-rą Veineikį? — klausia Vasiljev, išmeigęs akis i Višinską.

— Pažįstu, tai ką?

— Tamista girdėjai apie Mintaujos-Liepojaus-Palangos „kompaniją“? vėl klausia šnipas.

— Ką? ... kompaniją? ... nusistebėjo studentas.

— O Poželą tamista pažįsti?

— Pažįstu...

— O Janulaitį pažįsti?

— Pažįstu... mudu kartu gimnazijoje buvova...

— Mongirdą?...

— Nei but žinoma pavardė... girdėjau kur...

— A-a!... malė vis Vasiljev, versdamas knygas.

— Pirmiau aš buvau Archangelsko gub.; ten tankiai reikėdavo krėt pas ištremtuosius... pas juos budavo knygos tokios jau, kaip pas tamistą, ir tiek daug...

— Visos, tamista sakai, valdžios daleistos... — atrėmė studentas.

— A-a, lietuviškos afišos! — vėl pradėjo šnipas, radęs afišas. — O ar tamista žinai, kad lietuviškų spektaklių jau nebebus daugiau?

— Kaip-gi?... ugi Petrapiļij jau daleistas — atkirto Višinskas.

— O vis-gi nebūs!... Ir lietuviškas afišas mums liepta imt...

— Jug jos valžios daleistos spaudinti...

— Tai ką, o dabar reikia viską imt...

Ilgai kalbėjosi juodu apie tas afišas, ant galo paliko jas Vasiljev, neėmė. Ir lietuviškas konzuruotas knygas norėjo iš pradžios paimt, bet paskui teip-gi paliko.

Jau buvo po kratos; svečiai rengėsi namon važiuoti.

Bet dėlko pas manę taip tankiai kratos? — paklausė Vasiljev'o Višinskas. Nesenei buvo viena, dabar kita, neužilgo gal da bus trečia?

— Ką? tamista sakai, kad pas tamistą viena krata jau buvo? — paklausė nusistebėjęs Vasiljev.

— Ugi 23 rugpjūtį krėtė Kozello... tamsta jau buvai liepės...

— Ne, aš nieko nežinau... aš jam neliepiu...

Ir išėjo į viršų, kad Kozello pats, be jokio iš augščiau paliepimo kišo visur savo šnipą. Teisybė, popiera kokią jis neva skaitė, bet niekam jos nerodė — matyt, pats buvo pasirašęs.

Pradžioj liepos Kozello areštavo Linkavoj ukininką Gašką, Šykštonių sodžiaus, Švobiškės parapijos. Jam atsiuntė koksai geradėjas siuntinį. Nukeliavo žmogus į Linkavą, pasiėmė iš žygunės siuntinį ir eina. Nespėjo da nueit į miestą, čiupt jį raudonsiuliai. „Parodyk siuntinį!“ — rėkia. Paėmė, atplėšė, žiuri: lietuviškos knygos! padarė da namiej kratą — ir ten šį-tą rado. Gašką tuoj areštavo ir patubdė Panevėžio kalėjime. Ilgai sėdėjo nabagėlis, ant galo jo dalykas pradėjo eit aikšten. Ir kas išėjo? Išėjo, kad tą siuntinį siuntė Gaškai pats Kozello, o paskui pats jį areštavo. Matot taip buvo: ant Gaškos labai įpykęs jo kaimynas; tas judošius kaimynas ir papirko Kozellą; o tokių ką už bonką baltakės, už raudonukę pasirošę ir papiaut ir pakart kitą, jug jau pilna Lietuva priviso!

Vonsiacki jau gal neilgai bus Liepojuj: jau jis savo darbą baigia, jau, anot jo visus vadovus suradęs viską išuostinėjęs. Vadovai, anot jo, tai: d-ras Veineikis, Liansbergas, Požela, Čepas... Ir Čepui, ir tam žmogui, neduoda ramumo; jau, rodos, gyveno kelinti metai kas-žin kur Siberijoje, žarstė auksą, jau gal visai išgaravo iš atminties ir pats vardas Lietuvos, o ir jį, tą nekaltą avinėlį, ir jį rado. Vieną gražią dieną ateina pas jį iš Petropilės žinia, kad jis jau atstatytas nuo vietos, paskui tuoj krata... Tik per užtarimą prokuratoriaus jį neareštavo. Dabar jis persikraustė su savo pačia ir vaikučiu į Lietuvą... Beje, bejieskodami po visą Gudiją Čepo, rado Petrapių, lietuvių gamtininką Čepanį. Čepanis pamislįjo, kad tai tas pats ir padarė pas jį kratą; rado lietuviškų knygelių, laikraščius: „Ukininką“, „Varpą“; Čepanį areštavo ir perdavė prieglobai Vonsiackio; sėdi dabar nabagėlis Liepojuj. Gal neužilgio oberšnipas ir jį paskirs į skaitlių vadovų; juk jis greitas ir apmesti ar atausti.

Dalykai senesniųjų kalinių da ne visų pasibaigė. Vonsiacki išsižūrėjęs vis da liepia vienur kitur krėsti; štai pabaigoj spalį mėnesio atsivilkio į Svirplių sodžių, Jonišio parapijos, viršininkas Šaulių žandarų į tėviškės d-rą Vaineikio; iškrėtė, pasiėmė kelias latviškas daleistas valdžios knyges ir daugiau nieko.

Tą pačią dieną krėtė pas dėdę daktaro Aleksandrą Varasaucką, Joniškyj pas Aleną Indrulaityčią — nieko ypatingo nerado. Krėtė da pas kaimyną Vaineikio, Jurgaitį; atvažiavo pas jį raudonsiuliai, šeimininko nebuvo namiej, duris užrakintos. Neilgai laukdami, išlaužė „svečiai“ duris, ir ėmė krėst po visas pakampes. Jieškojo lietuviškų knygelių ir laikraščių, bet rado tik revolverį ir jį pasiėmė. (Už tokią kratą, už išlaužimą durų tegul apskundžia Jurgailis į vyriausybę žandarų viršininką!) Beveik tuo pačiu laiku areštavo žandarai Žagarės staršiną Jonkį Juškaičių sodžiaus. Jisai, sako, užsivertė išlupt nuo savo valščionių kokius mokesčius, tie neduot... Perpyko staršina (gal išigėręs buvo) ir ėmė pliaukšt, kad jis juos visus į šaltąją patubdysęs... „Aš, sako, visus turiu tiesą areštuot, patubdyti... ir patį carą, jei jis ką negerai darytu“!... Matyt apskundė kas jį už tokią kalbą žandarams, nės už kelių dienų atpleškėjo jie pas poną staršiną, ir krėst; iškrėtė, bet raste nieko nerado, o Jonkį vis-gi areštavo ir nugabeno į miestelį Beinen. Dasigirdės apie tai Vonsiacki, tuoj atuzė jį tyrinėti. Po tyrinėjimo išvežė Jonkį į Šiaulių kalėjimą; da ir dabar jis tebesėdi.

Iš Liepojaus daugumas kalinių jau paleista; visi turėjo kauciją sudėt. Studentas Mongirdas, d-ras Janušis, Liansbergas, Birbilas, Bendikas Baranauckas mokininiai Bielecki's ir Mickevycius (realistas) jau paleisti; studentą Janulaitį ir butų tuojau paleidė, bet nesenei padarė Troškunuose pas jo brolių kunigą kratą ir ten, sako, rado koki laišką, tą da vėl ilgiau užsitrauks jo dalykas. D-rą Alekną, d-rą Veineikį, Ambrozaitį. Danilavyčių, girdėt, neužilgio paleise, o su Čepaniu ir Požela nežinia kaip bus.

Garbė mus kankintiniams!!! Žmogus.

+ Davatka ir Lietuvis.

Vinciai, palauk, ką pasakysiu.

— O ką?

— Girdėjau, kad jus susitarę nutraukėt kunigėlio Kudirkos kapo potografiją.

— Teisybė, nutraukėm, ale ne kunigo tik daktaro Kudirkos.

— O jus, balvonai! aš misliau, kad jus kunigo kapą nutraukėt, o dabar to daktaro, tikro bedievio, ar tai jus išmanot?!

Tokius garbės ženklus jie dalina niekam nevertiems žmonėms! Kad jus butumėte kunigėlio Kudirkos kapą nutraukę, butų jus ir kunigai pagyrę ir nuo mus butumėt garbę užpelnę, o dabar ir nuo kunigų gavot pipirų.

— Kunigo Kudirkos, dušėlė nuo mus jokios garbės neužpelnė, ir mes neturim už ką jam potografiją iminėti.

— O ką tas bedievis daktaras užpelnė? Pralots sakė: „kad jis but adynoje smerčio nesišaukęs kunigo, tai mes nebutume davę jį ant kapinių kavot, nės jis niekai žmogus buvęs“. Tai mat, kaip sakė pralotas, o dabar jus atiduodate jam garbę tokią, kokia Dievo tarnui-kunigėlini priguli.

— Kad jau jums tas kunigėlis taip miela, tai jus davatkos sudėkit pinigų, apvainikuokit kapą, pasamdykit potogrąfą ir nutraukit potograpiją savo kunigėlini, geradėjui; tegul paskui jus pagirs kunigai ir davatkos.

— Kam da mums kitą kaštą daryt, kad jus darėt, tai reikėjo kunigėlini potograpiją nutraukt, o ne tam paklydėlini dr. Kudirkai.

— Tu, buože, toki brangų žmogų nevadyk paklydėliu! kad ne daktaras tai, šendien neturėtum lietuviškų knygų. Daktaras Vincas Kudirka rupinosi apie žmonių reikalus, jis daugiau apie kitus rupinosi, nekaip apie save, neturėtum šendien šitų maldaknygių, kad ne Daktaras, nebut valna davatkams brostvy nešiot, but maskoliai bažnyčias sugriovę, kunigus but prie karo prirakinę, o visas davatkas but maskolių vyresniejie su nagaikoms privertę už maskolių *prakovstlaunų* ištektė.

— Oi, Vincyti, kad-gi jis šitoks buvo na tai garbė Dievui, na tai Vincyti ir man jo kapo potograpiją parupyk, už kurią aš tau širdingai padėkavosi.

— Parupinėiau, ale davatkoms nevalia tokios potograpijos nė į rankas paimti, kunigai išrišimo neduotų, pralotas baustų. —

— Vincyti, aš pralotui nesisakysiu, kad ir nevalia, tik susimildams parupyk.

— Eik pasiklausk praloto, jeigu pralotas pavėlys tai parodysiu, o jeigu ne, tai negaliu nėrodyt ba tu paskui sugriesysi.

— Eik tu, paiky, *ka labai norėdams darai, tai nė grieko nēr*, pats kunigėlis man taip sakė . . .

Berštinis.

Žinios.

— Iš Lietuvos. —

Suvalkų gub.

Naumiestis. Išėjęs iš bažnyčios stoviu ant ulyčios, žiuriu — kaip eitvars išsiskėtęs ateina viršininkas, atėjo praėjo ir nunešė deguto smarvę į bjura. Po valandai atbėga žemsargis ir varinėja nuo ulyčios šalin žmones, kas nesitraukia, tą stumdo ir varo šalin. Viens žmogelis paklausė: dėlko stumdai ir varinėji nuo ulyčių?

Čia tur načelninkas praeit.

— Bene mes Načalninkui ant tako stovime, o jeigu ant tako stovime, tik čia pro visus kraštus galima praeit, ką tu bijai, načalninks nė vieną nesumyniojo nė ne sumynios, načalninko pagelbininks toks stors, o praeina, pats načalninks daug plonesnis, ir tas praeis.

— Na eikit, eikit, taip daug nešnekeję.

— Tai kur mes galim eit?

— Kur eisit čia, tik čia nebukit.

Tai matot, vyrai, toliaus gal užgis gudai mums ir žeme vaikščiot, gal turėsim ant stogų lipt; o tai su tuo nedyvai, ba jau daug dalykų prieš prigimtą tiesą užgynė.

— Naumiestyje yra toks baisus šmekeris vardu Grajauckas, ilgas kaip kartis, landus kaip vaškuota yla, bjaurus kaip gyvatė, bažnyčioje taip su tikra širdžia poteriauja, kad lupos per porą colių atsiraitoja, o po miestą taip šnipinėja, taip lietuvių moka persekiot, kad nė joks žandaras taip nemokės. Tur but dėlto taip ir poteriauja, kad Dievas jam geriau padėtų lietuvių persekioti, o Dievas turbūt jo maldos išklauso, kad Grajauckui vis pasiveda ši-tą sugriebti.

Vieną dieną, pietus nunešus, su pundeliu gryžta iš miestlaukio mergina Endrukaitukė ir sutinka ant tilto šmekerį Grajaucką. Grajauckas puolė ant merginos ir piktų balsu sušuko: „Ką tu čia neši“?

— „Dreki“ atsakė mergina.

Tada Grajauckas užkeikė, ir kaip vanagas griebė merginą viena ranka už sprando kita ranka už krutinės ir ėmė draskyt jos pundelį taip-gi iškratė, ją pačią iščiupinėjo, išgrabinėjo, išuostinėjo, pas merginą rado tai, ka pas kožną mergelę galima rast, nieko Grajauckas neišrado užginto.

Dabar ta mergina padavė Grajaucką į sudą už draskymą, už purtymą ant kelio ir da buk šmekeris norėjęs ja nusivilt po tiltu ar į karklyną, pridavė mergina ir liudytojus, kurie tai matė.

Linksma butų išgirsti, jeigu apkaltytų tą lietuvių nevidoną, tada prisibijotų žemsargiai ir šmekeriai kišt nagus ir nosį kur nereik. Dėlto, lietuviai, su tokiais nevidonais apeikime košiurkš čiausiai, kad jie mus bijotų, o ne mes jų, ba mes juos maitinam, kad ne mes, jie badu nudvėstų, ne jie čionai, bet mes esame ponai, ką juos samdome ir maitiname. *Berštinis.*

Naumiestis (*prasižengusiems už lietuvių Suvalkų gubernatorių ne duoda pašpartų*). Bene № 10 *Ukininko* buvo rašyta, kad nekuri Motiejų Baltusį Gerulių kaimo neva už lietuvių atidavė maskolių valdžia ant vieno metų po atvira policijos priežiūra. Žinomas daigtas, ant tokio nusprendimo reikia sutikti, nes nė

apeliacijos, nė kasacijos čionai nėra — kaip padarė žandarai su prokuratorija, tai jau teip turi būti. Ale tasai vyras kas-žin už ką pakliuvęs į maskolių nagus neturėdamas namie uždarbio norėjo į Vilnių ant darbo persikelti. Ant to reikalingas gubernatoriaus daleidimas. M. Baltusis padavė jam prašymą, kad nori persikelti ant gyvenimo į Vilnių. Rodosi ką tai kenktų kokiam ten gubernatoriui ar kitam-tokiam augščiaus pastatytam burliokui. Jug ar čia tasai vyras gyvens, ar Vilniuje, tai vis ta pati priežiūra gali but ant jo užlaikyta. Bet maskolių valdžia jau tokį iprotį igijęs, kad jau ką kankint, tai be pasigalėjimo ir kiek įmanant skaudžiaus.

Andrius

Naumiestis. (*Arbatnamis*). Naumiestyje 9 spalinio buvo sukaktuvės įrengimo arbatinės. Ščuka, užveždėtojas Naumieščio arbatinės, padarė rokundą visų metų, norėdamas žinot, ką per metus užpelnė caras už arbatą nuo žmonių. P. Ščuka sakė, kad 1900 m. rundas pridėjęs prie Naumieščio arbatnamio 1200 rub. Šį metų p. Ščuka liepė arbatinės tarnui užrašyt, kiek žmonių ateina gert arbatos. Paskui ant galo metų žiūrės kiek žmonių pribuvo, ar daugiau, ar tiek kaip ir šį metų. Nežinia ką jie padarys; aš mislyju teks Naumieščio arbatnamį išnaikyt. Naumieščio lietuviams turbūt nelabai patinka tokia caro malonė: šimet nė tiek nein tų sрутų žmonės gert, pareitą metų tai da daugiau eidavo: ėjo paragaut, kas per arbatą. Iš pradžių kiekvienis džiangėsi iš to arbatnamio. Ypatingai mus bobelės velyjo carui viso gero, viena prašo sveikatos nuo Pono Dievo, kita dvasios sventos, visos kaip to vištos karkina, radusios grūdą. Ale tas džiangsmaš neilgai truko: kelias nedelias ėjo žmonelės, bet tuojaus perstojo ėję ir dabar galima sakyti, kad su visai neina. Naumieščio lietuviai geriaus norėtų, kad jiems caras pavelytų spaudint lietuviškas knygas ir laikraščius.

Varnas:

— (*Krata.*) 10 lapkričio šešto valando vakare, atbėgo kaip akis išdegęs pas Daniliaucką prakuroras su žandarų viršininku ir abudu Naumieščio žandarai, teip-gi da ir tris žemskiai jieškot lietuviškų knygų ir laikraščių. Priėjo prie durų Danilaucko kambarėlio žandaras Prolovas ir pradėjo draskyt duris, ale kaip ant nelaimės duris buvo užrakintos: Daniliauckas buvo išėjęs vaikų mokyti. Prolovas norėjo duris atplūpt, ale durys buvo stipriai užrakintos.

Todėl pasišaukė gospadinę tų namų Butkaučkienę, idant ta pavelytų duris atplėst.

Butkaučkienė pašaukė Kubilskienę, kuri tarnauja P. Daniliauckui ir prašė duot raktus

įeiti į kambarį p. D. Kaip tik žmona padavė raktą, tuojau Prolovas atrakino kambarėlį ir pat pirmiausiai šoko ant pečiaus šnipinėti. Kiti ėmėsi teip-gi prie darbo: šnipinėjo, uostinėjo po visus kampus, ale nieko nerado. Nenorėdami išeiti su tuščioms rankomis paėmė nors A. Mickevičiaus knygą. *Zanavykas.*

Senapilėj yra gana didelis ligonbutis; ligoniai atvyksta net už 5—10 mylių, bet atvykę tankiai skubinasi namon pasmukti, jei tik sveikata daleidžia nuo patalo pasikelt. Ir kur tau nebėgs žmonės, kad ten badu marina?! Ant dienos neva paskirta kiekvienam ligoniui po 2 svaru duonos o duoda ne daugiau svaro, ir tai da ta pati per pus su klynėm sumaišyta; iš ryto duoda arbatinį puoduką sriubos — kruopų ant pietų tirštųjų kruopų, nuo ryto likusių, kąsnuką mėsos, kaip kada da kokios sriubos, vakare vėl kruopų... Kaip sau norit, vyručiai, o su tokiu maistu neilgai ištesėtum tuoj kanopas pakratytum, ypač jei jokio skaudėjimo viduryj neturi; o čia daugiausiai yra ligonių su rankom, su kojom... Kam da kas iš šalies atneša tai da yr' kaip yr', bet beturėiui, tai jau bloga: tankiausiai pinigų už tokį jo valsčius sudeda, o apie atnešimą į ligonbutį valgio kas rupiše? Ir prisieina šlubam, su pora kriukių rankose bėgt iš ligonbučio, bado pripirtam klilikštuot kelias mylias ir nešt į savo įlandinėli kruvą „purvą“, užgyventų ligonbuty.

— Šimet rudenį Senapilės ligonbuty iš 60 ligonių buvo apie 37 su šankeriais. Šita baisia liga apšmeizė mus kraštą kareiviai. Kur tik jų daugiau yra, ten dora mažesnė, ten panašių ligų baisybė. Ačiu už tai turim sakyti gudų valdžiai, kuri nesirupina apie apšvietimą žmonių, kuri laiko be darbo gaujas kareivių, o mes juos turim aprėdyti ir maityti: visas mus užmokestis už tai tas, kad tie kareiviai sugrįžę namon išplatina pas mus panašias ligas, kad jie pamina po kojų savo tėvukų dorą. Butų labai malonu, kad koksai vietinis lietuvis arčiau ištirtų sanlygas gyvenimo Senapilės ligonbuty ir praneštų apie tai „Ukininkui“. Taip mažai pas mus ligonbučių, gal nors iš to vieno galėtų mus beturčiai daugiau pasinaudot.

Senapilės ligonbuty yra pragarsėjęs viens filčėrė. Už kelių mylių važiuoja pas jį žmonės, o jis moka gerai skatiką nuo žmogaus išlupt. Atkeliaus pas jį koks ligonis, jis pirmiausiai klausia, ar buvo pas kokį daktarą; jei buvo, tai liepia receptą parodyti, parodo žmogus receptą, o jis kad pradės durnyt gydytoją, kuris tą receptą parašė! Paskui neva apžiuri žmogų ir pats parašo vaistų, arba net pats parduoda. „Nuo jų tu tikrai pasveiksi, jei viską išpildysi, ką sakiau“. Žmogus linksmas bučiuoja „tokiam

geram daktarui“ ranką, išpaudžia į delną porą rubliukų ir važiuoja namon „pildyti viską, ką „daktaras“ sakė“.

Kada jus žmonelės prašvis akys ir jus nesiduosit apgaudinėt visokiems sukčiams?

Darčius.

Sūnų par. (Vilkaviškio pav.) Ši rudenį buvo šitokis atsitikimas. — Išvakaromis vienas jaunas vaikinukas svirne skaitė su žiburiu „Ukininką“. Netikėtai atsidaro durys, išsoka žemskis ir stveria iš rankų tam vyrui laikraštį. Bet vaikino, matyt, gerai laikytasi ir-gi, nes tas raudonsiulis tik kampa nusiplėšęs nusinešė. Tiesa, daug blogo iš to nišėjo, žemskiui užkišo nasrus keliais rubliais ir jis tylės.

Gaila tiktai, kad tasai vyrukas du vienu su žemskiu budamas kitaip neapsiėjo su tokiu velsnio bernu.

Girdėt, kad žemskiai dabar turi pusėtiną pelną iš gaudymo lietuviškų knygų ir laikraščių. Jau ne iš vieno ištraukė po keletą rublių, kad tik tylėtų. Tokiu budu mums laikraščiai da brangiaus pradeda kaštuoti, nes da reik pakliuvus ir žemskius apsimokėti. *Kardas.*

Iš Sūnų par. Paskutiniais trimis metais mus parapijoj kas kart pasirodo didesnis apšvietimas. Laikraščius skaito daugumas, teip kad retai rasi namus, kur nėsilankytų lietuviška knygelė arba laikraštis. Iš laikraščių pas mus labiausia prasiplatinęs yra „Ukininkas“ skaitomi yra teip-gi „Varpas“, „T. Sargas“, „Žinyčia“ ir „Vienybė L.“

Bet viskas eitų kur kas geriau, kad atsirastų pas mus daugiau žmonių, ką su tikru noru platintų apšvietimą tarpe savo brolių. Iki šiol daugumas tik laukia, kada gaus nuo ko naują numerį laikraščio ar šiaip kokią knygelę dyka paskaityt, o patys suvis nepamislyja nė apie įgyjimą tų raštų, nė apie jų praplatinimą.

Tai-gi broliai, kurie skaitote laikraščius lietuviškus, kiekvienas platikim juos tarp savo draugų neskaitančių da o tada pasididįs skaitlius skaitytojų o mes užsipelnisime garbę platintojų apšvietimo, nėsia labiausia reik guodoti tą žmogų, kurs sėja mokslą tarp savo brolių.

Skaitytojų laikraščių ir knygelių daugiausia yra tarp jaunimo: teip-gi skaito ir keletas prakilnių senesniųjų ukininkų, teip kad paskutiniam laike pradėjom mislyt apie sutvėrimą. „Skaitymo draugystė“, prie kurios prigulint galima but kiekvienam turėt daugiau skaitymų, ir kur kas pigiau atseitų prikimas raštų. Tai-gi broliai, pradėjus tvertis tokiai draugystei kiekvienas trokštantis apšvietimo prie jos prisidėkim.

Bet reikia užtėmyt, kad paskutiniam laike pradėjo suprast reikalą apšvietimo ir merginos. Sendien musų apigardoj jau daug galima sutikt

merginų, kurios aprič maldaknygės gerai jau moka rašyt ir skaityt svietiškos įtalpos knygeles ir laikraščius, per ka nuo kitų jos atsižymi padoru apsėjimu.

Tarpe vyrų nors ir daugelis yra skaitytojais laikraščių ir knygų, bet apie naudą ir platinimą tėvyniškų dainų retas labai retas te atsimena ir rodos su dideliu atšalimu ant to žiuri ir nesupranta, kokią naudą visiems gal atnešt tėvyniškos dainos.

Ant galo savo straipsnelio turiu pranešt broliams lietuviams kas link negero pasiėlgimo daugumo tėvų, kurie nedaleidžia savo vaikams ir dukterims apsišviest. Nevienas yra toks tėvas ir motina, ką sunų ar dukterį labai sunkina darbais, o užtėmijus juos kartais prie skaitymo, rėkia: „ar tai jus iš to duoną valgīsīt, tik be reikalo laiką praleidžiate!“

Toki tėvai, ką nedaleidžia savo vaikams ir dukterims apsišviest ar tai per skaitimą gerų knygelių ir laikraščių, ar tai per susirinkimus padoraus tėvynę mylinčio jaunimo, kur galėtų išsimokyt gražių tėvyniškų dainelių ir šėip nuo apšviestniui protiškai išsilavyt — toki, sakau, tėvai yra trukdytojais apšvietimo musų nuvargintoj tėvynėje.

Tai-gi, mieli broliai ir seselės, kur tik gaudami skaitykim ir platikim lietuviškus laikraščius ir knygeles, o juose atrastas tėvyniškas daineles dainuokime kiekviename iš musų suėjimų, kur tik tinka dainavimai, iš to kiekvienas pažīs, kad tai apšviesta jaunumėnė.

Šunskietis.

Musų knygos.

Viršininkai. (Parašė *Perkunas*,*) 1896 m. p. 68, prekė 10 kap.) Kuone kiekvienam lietuviui tenka pritirti begėdiškas skriaudas maskoliškos valdžios. Tačiauš tulas kartais pasako: „jeigu augštesnėji vyresnybė žinotų apie biaučius darbus žemesnėsės, tai ši liautųsi darius šunybės“ Knygelė „Viršininkai“ aiškiai parodo, kad tie žmonės klysta, šiteip saprotaudami. Vertėtų kiekvienam lietuviui ją įgyti ir su atida perskaityti. Iš jos aprašymų matyti visos nedorybės *činauninkų*, kurie yra atsiųsti Lietuvon iš Maskolijos gilumos, kad prisiplėsti turtų. Visa vyresniųjų eilė, nuo valsčiaus raštininko iki paviečio viršininko, vagys, plėšikai. Raštininkas primygęs plėšia prasėiokus žmones ir dalinasi lobį su paviečio viršininku. Nesnaudžia teip-pat ir miesto vyresnybė, lupa savo pavaldinius, geroką dalį išluptų kišių išveria viršininkui, nės ranka ranką mazgoja, kaip sakoma. Vienas valsčius, kame išpradžių buvo vienybė,

*) *Perkunas* = Vincas Kudirka.

mėgino spirtis raštininko nedorybėms, norėdamas jį išmesti, išsirikti jo vieton kitą, doresnį, užsidėti protingą vaitą (staršiną), bet viskas ant niekų: papirktas paviečio viršininkas kaip sumanydamas trukdė gerus valsčiaus užmanymus. Ant galo pasiekė byla ir gubernatorių, bet ir čia vargšai žmonės neatrodė teisybės: jų statomas vaitas nepaliko užtvirtintas; nieko nepešę valsčionys turėjo priimti už vaitą valdžios įstatytą girtuoklį-sukčią. Rašytojas mįtriai papasakojo tuos atsitikimus, apjuokdamas piktą nedorėlių būdą ir viršininko kvailumą, kuris norėdamas išiteikti aukštesnei vyresnybei, nekartą ir ilgam pramanė juokų visam paviečiui su savo nenusisėkusiais darbais.

Obrusiteliai. Parašė *Dėdė Atanaxas*. 1898 m. pp. 76. prekė 20 kap. „Kiekviena valdžia iš Dievo paeina — kas jos neklauso, — Dievo neklauso“ — Taip skelbia tankiai iš sakyklų kai-kurie mūsų dvasiškieji vadovai. Kartais koks parsišėjęs klebonas net per raštą garsina panašius pamokslus, kaip va knygelėje „Paskutinis vieno žemaičio kunigo pamokslas“. Čia atrasi visokius privadžiojimus, su Šv Rašto ištarmėmis, kad reikią carą garbinti, nors jis būtų nedoriausias, lenktis valdžios, nors ji biauriausiai elgtųsi. — Nejaugi mūsų sprauinkai, asesoriai, urėdninkai, kurie jodinėja ant mūsų sprandų, gauda gabentojus mūsų maldaknygių ir laikraščių, Dievo pastatyti?! Nejaugi mūsų „učiteliai“, patys persisunkę biauriausiais jausmais ir pageidimais, būtų Viešpaties pastatyti galdymui mūsų nekaltų kūdikių, kuriuos, rudeni nustojus bandą ganyti, storastos varo į rusiškas liaudies mokyklas?! Ar-gi, antgalo, visi popai, Lietuvon atsiųsti platinimui pravoslavijos, būtų Augščiausiojo Dievo pasiuntiniai? Jau veikias ne iš Dievo paeina tie svieto edžios o ir tie pats tų pamokslų skelbėjai, veikias jie paeina iš velnio, kuris juos pasamdė teisinti piktus šios pasaulės didžiųjų darbus, teršti ir perkreipinėti Šv. Raštą.

Šiteip žmogus pradėdi dumoti, perskaitęs knygelę „Obrusiteliai“, kuri parodo daugelį paveikslėlių iš gyvenimo tos, neva Dievo pastatytos valdžios. Kiekvienam tautiečiui patartume pasiskaityti tą knygelę arba kitiems skaitant pasiklausyti. Rašytojas kaip mokėjo, taip nupiešė juokingus atsitikimus tų mūsų krašto maskoliškųjų „diejatelių“. Tie aprašymai mus mokina, kad nė vienas lietuvis neturi kliautis (pasitikėti) nė „učiteliais“, nė „urėdninkais“, kurie apsimeta kartais mūsų prieteliais, bičiuliais, idant susekti arba suvokti, kame, kas ir kokias knygas skaito, o paskui įkliudyti kalėjimuosna. Todėl su tokiomis žmogystėmis reikia elgtis atsargiai: „šnekėti ir akmenį už ančio turėti“, kaip sako mūsų priežodis.

Visokios žinios.

Nauji mokesčiai. Rusų valdžia, išpajiojusi į karę su kitajiečiais, pusėtinai patušino savo mašną ir dabar, norėdama ją vėl pasipildyti, užkrovė ant žmonių naujus mokesčius. Visų pirma pakėlė muitą už įvežamąjį iš užsienio spiritą. Seniaus reikėjo mokėti už viedrą 10 rublių muto, o dabar atims jau 11 rublių. Valdžia tikisi išrinksianti tokiu būdu vien už spiritą 25—30 milijonų rublių daugiau kaip pernai. Teip-pat pakėlė akeizę už alaus darymą ir degtinės varymą. Toliaus net dvigubai pakėlė akeizę už taboką: seniaus reikėdavo mokėti 2 rublių nuo pudo tabokos, o dabar bus 4 rubliai; tiktai už machorką šiek-tiek mažiau pakėlė: vietoje 8 kapeikų nuo svaro reiks mokėti 9 kapeikas. Ant galo padidino mokesčius už užsieninius pasportus. Iš visų šitų šaltinių valdžia laimės nemažiau, kaip kokias šešias dešimtis milijonų rublių. Lietuvių yra 3 milijonai, tai yra keturesdešimtą dalis visų Rusijos gyventojų. Tai-gi viena Lietuva pridės valdžiai prie buvusių mokesčių dar pusantro milijono rublių. Ir kokią padėkavonę gaus Lietuva užtai? — Jau nė nekalbėsiu čia apie įvairius nežmoniškų prispaudimus, kurių ir skaitliaus nežinome ir galo nematome. Atsiminkima tiktai, kiek mūsų brolių yra išsiųstų į Amuro kraštą kariumenę atitarnauti. Dabar visa rytų Sibiro kariumenė yra išgrusta kariauti su kitajiečiais. Tai-gi kiek mūsų jaunų, tvirtų vyrųčių pražus tenai? ir užką? Ar bus užtai nors koks palengvinimas jų broliams? — Nė per juodumą nago

Valsčių tiesos. Vidaus dalykų ministeris atėmė nuo valsčių, tiesą per prigavarą išsiųsti ką-nors į Sibirą iš savo valsčiaus, arba nepriimti į savo valsčių ko-nors, kurs jau atbuvo savo bausmę ir gali namon grįžti. Visos šitokios žmogystės gali pasilikti gyventi, kur seniaus gyvena, tiktai turi išbuti nuo vienu iki 4 metų po policijos priežiūra. Kolei jie bus po policijos priežiūra, negali gyventi gubernijų miestuose ir jų apskrityuose per 25 verstus nuo gubernijos miesto.

Monopolis. Finansų ministerija išleido keletą naujų įstatymų apie monopolį; vieną iš jų būtų neprošali ir lietuviams žinoti. Tai-gi: „kas kuopoje su kitais gers degtinę ant gatvės, rinkos, ant kiemų ar kur pašalies, pirmą kartą sugautas gaus 3 dienas kalinyje atsėdėti arba 10 rublių užmokėti, antrą kartą 7 dienas arba 25 rublius, trečią kartą dvi sanvaiti arba 50 rublių“.

P. A.

A. a. Juozas Baronaitis.

11 d. gruodžio 1900 m. mirė Londone prastas darbininkas, kuris begyvendamas ne tik užsipelnė guodone draugų ir pažįstamų, bet paskutiniuose metuose savo gyvenimo apgarsėjo kaip karštas tėvynės mylėtojas ir užsipelnė guodone teip-gi tų, ką rupinasi apie labą savo tėvynės ir savo brolių.

Rudenį 1899 m. a. a. Baronaitis paėmė į savo rankas platinimą apšvietimo Londone, ir kaip apšvietimo platintojas daug gero padarė savo broliams. Budamas geros galvos ir turėdamas prie savęs visokias gazietas ir knygas jis greit išsilavino ir ant galo pradėjo rašinėti korespondencijos į „Lietuvą“ ir „Vienybę“ nuo savo vardo arba kaip Londonietis.

Paskutiniame laike jo gyvenimo didžiausiu jo rupeščiu buvo platinimas raštų. Paskutiniausio jo žodžiais buvo: „rupinkitės apie mano knygas ir platinkit raštus kaip galėdami“!

Štai ką rašo apie a. a. J. Baronaitį vienas mūsų tautietis iš Londono:

„Neteko Londoniečiai energiško ir su pasišventimu dirbusio ant tautiškos dirvos, teisingo ir ištikimo žmogaus.

Čionai Jums privesiu, kaip faktą, tvirtumą jo energijos. Kada jo pati velioniui nežinioms parvedė iš lenkiškos bažnyčios kunigą, žinoma, lenką, tai jisai nežiūrėdamas, ant savo silpnumo, suėmęs visas savo spėkas kovojo su kunigu už lietuvių reikalus teip drąsiai, kad aš to niekadose savo gyvastij neužmiršiu.

Kunigas atėjo su „Švenčiausiu“ ir paprašęs pašalinius patraukti į kitą ruimą pradėjo su ligoniu kalbą. Ligonis prieš smertį silpnai matydamas klausia, kunigo kas jisai do ypata. Kunigas tare:

— Esmi kunigas, atėjau tavęs spaviedoti.

— A... tai lenkas? užklausė ligonis.

— Esmi lenkiškas kunigas, bet moku ir lietuviškai, tarė kunigas.

— Gerai! Aš Tamistai turiu pasakyti... aš jau — nuo poros metų — prisiekiau... lenkiškos bažnyčios nelankyti... be reikalo čia atėjot!...

Čia kunigas jį apgulė klausymais, ar ne krikščionis, ne katalikas etc., norėjo prikalbinti ligonį, kad spaviedotus, bet nieko negelbėjo: ligonis jam staciai atsakė teip:

— Jus kunigai, kurie save vadinate įpėdiniais Kristaus, esate visi veidmainiai ir reikalo su Jumis nenoriu turėti jokio! Kunigas, žinoma, turėjo išeiti. Kelioms minutoms prieš smertį pati velionio vėl užklausė, ar nenorėtų kunigo? Jisai ant galo teip atsakė:

— „Šaukite, kad norit... darykite dabar su manim ką norite... aš mirštu!...“

Ir iš teisybės neužilga mirė“.

Mirė a. a. J. Baronaitis dėlei džiовos ir apie 1½ metų jau negalėjo dirbt.

Pirma dirbo fabrikoje bambosų (nendrių) ir ten apgarsėjo kaip vadovas laike s'traikų. Laike streiko 1899 m. jis tapo apskustas fabrikantui kaip „buntauninkas“ ir tapo iš fabriko išvartas.

Tveriantės Londone lietuvių parapijai jis buvo išrinktas į komiteto sąnarius ir pildė sekretoriaus pareigas.

Teip-gi buvo sekretorium komiteto draugystės „Vienybės“ ir viršininku lietuvių bambosorių grupos, prisidėjusios prie anglų bambosorių Unijos.

Bekovodamas už lietuvių reikalus Londone paskutiniame laike buvo labai pasipiktinęs iš apsiėjimo lenkų ir kunigu.

N.

Agentura

„Varpo“ ir „Ukininko“ Red. Londone.

Nuo 18/IX. iki 31/XII. 99. p. J. Baronačio parduota 229 knygtės ir 141 ekz. laikraščių.

	svarai	šil.	penai
už	5	12	7
rabato duota		14	3*)
liko	4	18	4
„Lietuvos“ ir „Vienybės Liet.“ parduota už	1	4	10½
tai-gi už raštus, atsiustus iš Tilžės surinkta	3	13	5½

arba prusiškais 73,44 Mk.

už raštus kitų išleistojų atiduota 12,06 „

Liko 61,38 Mk.

1899 m. rudenį pagal prirodyma vieno ištikimo tautiečio tapo išsiųsta ant adreso p. J. Baronačio į Londoną visokių raštų mus ir kitų išleistų. Vėliaus teip-gi laiks nuo laiko buvo siunčiama p. Baronačiui, kuris, kaip yra žinoma, stropiai platino tuos raštus tarp Londono lietuvių. Pirmą da nebuvo įvesta ant mus raštų tvirtų prekių, ir dėlto vieni raštai parsidavinėjo brangiau už paprastas prekes, kiti pigiau.

Pinigai iš Londono tapo atsiųsti pradžioj pereitį metų ir bus įtraukti į atskaitą už 1900 m.

M. S.

„Varp.“ ir „Uk.“ Red. knyginkė.

*) Nuo 1 svaro 14 šil. 7 penų duota 100% (3 šil.) nuo kitų pinigų 150%.